BIJVOEGSEL, behoorende bij Hollandsch Zuid-Afrika van 15 Juli 1910, No. 1. (2de Jaargang).

173

Hollandsch Zuid-Afrika.

ADRES VOOR REDACTIE:
AMSTERDAM, DAMRAK 95 (TEN KANTORE DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING).
ADRES VOOR ADMINISTRATIE:
J. H. DE BUSSY, ROKIN 60, AMSTERDAM.

Transvaalsche Bank- en Handels-Vereeniging

voorheen BAERVELDT & HEYBLOM,
gevestigd te AMSTERDAM.

Kantoren te AMSTERDAM, JOHANNESBURG, LONDON en PRETORIA.
Heerengracht 477. Commissioner Street. 278-279 Salisbury House, London Wall. Bank Avenue.

Maatschappelijk Kapitaal **ƒl 6,000,000.—**, waarvan geplaatst en volgestort ƒl **4,800,000.—**

Commissarissen:
C. E. TER MEULEN.
E. VAN ESSEN.
TH. A. J. GILISSEN.
C. HENNY.
Mr. W. F. VAN LEEUWEN
A. G. Baron QUARLES DE QUARLES.
Mr. TH. STUART.
Directeur: Mr. H. COSMAN.

Directie voor Zuid-Afrika:
P. C. BAERVELDT, *Directeur.*
F. PRIOR, *Adj.-Directeur.*
Bestuurder te Pretoria:
G. RISSIK.

London Manager:
J. HARROWER.
Raad van Toezicht (in Zuid-Afrika)
R. K. LOVEDAY.
J. RISSIK.

Neemt de **vertegenwoordiging** op zich zoo van Maatschappijen als van Particulieren. **Verleent voorschotten. Maakt gelden over per wissel en** per mail naar **Kaapstad, Port-Elizabeth, East London, Durban, Lourenço Marques, Kimberley, Bloemfontein, Buluwayo, Johannesburg** en **Pretoria.** Bezorgt **telegrafische uitbetalingen.** Belast zich met **incasso-, trust-, commissie-, bank-** en **handelszaken** en met het **inkoopen** van goederen in Europa. De Bank belast zich met aan- en verkoop van fondsen ter beurze te London.

Nederlandsch-Zuid-Afrikaansche Hypotheekbank,

gevestigd te AMSTERDAM, (Heerengracht 477.)

Maatschappelijk Kapitaal	ƒl 3,000,000.—
Waarvan uitgegeven	„ 2,000,000.—
Waarop gestort	„ 950,000.—
Reserves, ruim	ƒl 360,000.—
Pandbrieven per 1 Januari 1909	„ 6,857,000.—
Hypotheken per 1 Januari 1909	„ 5,623,749.—

Commissarissen:
Mr. W. F. VAN LEEUWEN.
H. VAN KEMPEN.
J. TER MEULEN JR.
C. E. TER MEULEN.
Mr. A. H. VAN NIEROP.

Raad van Toezicht (in Zuid-Afrika):
R. K. LOVEDAY.
I. C. MINNAAR.
JOHAN RISSIK.

Directeur:
Mr. H. COSMAN.
Directie voor Zuid-Afrika:
BAERVELDT & HEYBLOM (beperkt

Verstrekt gelden ter leen onder eerste hypothecair verband op onroerende goederen, gelegen in de **Zuid-Afrikaansche Staten.** Geeft **4 pCt.** Pandbrieven uit in stukken van ƒl 1000.—, gewaarborgd door hare hypothecaire inschrijvingen, hare bezittingen, door haar maatschappelijk kapitaal en haar reservefonds, voor een bedrag ten hoogste gelijkstaande aan dat harer hypothecaire vorderingen en aan het vijfvoud van het geplaatste kapitaal. De verkoop dier pandbrieven is opgedragen aan de Heeren **VAN LOON & Co.** te Amsterdam.

DEUTSCHE OST-AFRIKA LINIE.

RIJKS-POSTDIENST.

Driemaal 's maands geregelde verbinding tusschen ROTTERDAM—OOST- en ZUID-AFRIKA voor Passagiers en Goederen.

OOSTELIJKE RONDVAART via Southampton, en Lissabon Tanger naar Marseille, Napels, Port-Said, Suez, Aden, Mombassa, Kilindini, Tanga, Dar es Salaam, Bagamoyo, Kilwa, Lindi, Mikindani, Ibo, Mozambique, Beira, Chinde, Pangani, Quelimane, Inhambane, Lourenço-Marques (Delagoa-Bay) en Durban.

WESTELIJKE RONDVAART via Southampton, Las Palmas en Teneriffe naar Lüderitzbucht, Swakopmund, Kaapstad, Algoa-Bay, East London, Durban, Lourenço-Marques (Delagoa-Bay), alsmede met overlading naar Inhambane (via Suez-kanaal terugkeerend).

Moderne en uitmuntende inrichtingen voor Passagiers in alle klassen.

Voor Vracht- en Passage-Adres de Agenten:

VOIGT & GEBER,
Prins Hendrikkade 173, AMSTERDAM.

F. A. VOIGT & Co.,
Boompjes 14/16, ROTTERDAM.

GENEVER merk „Zwaan"

J. J. MEDER & ZOON,

DISTILLEERDERIJ SCHIEDAM **HOLLAND** HOOFDKANTOOR AMSTERDAM

Roses, Fruit trees, Forst trees & Hedge plants, Evergreens, Conifers, Rhododendrons and Azaleas, our leading Specialities
Ask for wholesale price list, new ready

S. A. Vosters & Sons,
The Holland Nurseries Agency
RIEL — Holland.

OFFICIEELE MEDEDEELINGEN

VAN HET BUREAU VAN DE NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De Redactie van het Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel wat het geïllustreerd gedeelte, als wat het bijvoegsel voor algemeen nieuws betreft) wordt bezorgd onder toezicht van het *Bureau* van de *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.*

Het doel der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

De *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* stelt zich ten doel (zie Art. 1 der *Statuten*):

Binnen de perken, door de internationale rechtsverhoudingen aangewezen, door alle wettige middelen al datgene te doen, wat strekken kan om:

1°. de banden met onze stamgenooten in Zuid-Afrika nauwer toe te halen en, in overleg met hen, aldaar hulpbronnen voor landbouw, nijverheid, handel en andere stoffelijke belangen te openen en te ontwikkelen of de opening en ontwikkeling daarvan te bevorderen;

2°. de publieke opinie zoo ten onzent als in het buitenland over de toestanden in Zuid-Afrika voor te lichten.

Elk streven om bij wijze van propaganda op de zedelijke of godsdienstige gesteldheid der bevolking dezerzijds invloed uit te oefenen, blijft daarbij uitgesloten.

Leden en Donateurs.

Leden der Vereeniging zijn zij, die met het hierboven (volgens Art 1 der *Statuten*) omschreven doel instemmen en eene jaarlijksche bijdrage betalen van tenminste *Drie Gulden.* Het boekjaar der Vereeniging loopt van 1 Januari tot 31 December (zie Art. 5 der *Statuten*).

Het staat aan de afdeelingen vrij, *begunstigers* aan te nemen, die eene geringere jaarlijksche bijdrage dan 3 gulden, doch ten minste 1 gulden betalen (zie Art. 5 der *Statuten*).

De algemeene vergadering heeft, op voordracht van het bestuur, de bevoegdheid *eereleden* te benoemen, die dezelfde rechten hebben als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Donateurs zijn zij, die minstens 100 gulden in eens in de kas der Vereeniging storten; ook deze hebben gelijke rechten als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Aan de *Leden* der *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* wordt, krachtens hun lidmaatschap en zonder vergoeding van eenigerlei aan de uitgave verbonden kosten, dit Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel het Geïllustreerde als het Algemeene gedeelte) geregeld toegezonden.

VERKORTE NOTULEN der Vergadering van het Hoofdbestuur der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging, op Zaterdag 2 Juli 1910, te 2 uur n. m., ten kantore der Z. A. Voorschotkas, Amsterdam.

Aanwezig de Heeren: Middelberg (Voorz.), v. d. Berg, Muller, Brüchner, Bell, Pont, Van Reesema, Emous en Mansvelt.

Afwezig met kennisgeving de Heeren: Den Tex, Verkouteren, De Louter en Lingbeek.

De notulen der laatste twee vergaderingen gelezen en goedgekeurd.

Besloten: 1°. De Afdeeling Johannesburg en Omstr. van het Algemeen Nederlandsch Verbond 25 exx. van den *Holl.-Afrikaanschen Liederbundel* en 100 exx. van het *Tekstboekje* ten geschenke te geven ter bevordering van het Nederlandsche lied en de Nederlandsche Taal.

2°. Naar aanleiding van den ter Algemeene Vergadering door de Afdeeling 's Gravenhage uitgesproken wensch een verzoekschrift te richten tot Z. Exc. den Minister van Buitenlandsche Zaken om, zoo mogelijk, ook de *Nederlandsche vlag te doen vertoonen* bij gelegenheid van de aanstaande Uniefeesten te Kaapstad.

3°. Een verzoek van de wed. H. om *nieuwe ondersteuning* af te wijzen.

4°. Aan den Consul-Generaal der Nederlanden te Pretoria mededeeling te doen van de adviezen en mededeelingen van Hoogleeraren e. a. betreffende het bij ZEdGestr. ingekomen bezwaarschrift tegen de *toelating van enkel gematriculeerde studenten* aan de Nederlandsche Hoogescholen.

5°. *Aan Uitgevers*, die zich beklaagd hebben over het uitgeven van Hollandsche werken in Engeland door enkele Afrikaansche schrijvers, te berichten, dat deze zaak onder de aandacht van de betrokken schrijvers gebracht is.

6°. Den Secretaris te machtigen, een paar honderd exx. van het *Tekstboekje bij den Holl. Afr. Liederbundel* op de meest doelmatige wijze in Zuid-Afrika te verspreiden.

7°. Een verzoekschrift te richten tot H. M. de Koningin betreffende de *toelating van Zuid-Afrikaansche studenten tot 's Rijks Veeartsenijschool* te Utrecht.

8°. Het afgietsel van het *borstbeeld van Pres. Steyn*, nog in bewaring van Dr. Kiewiet de Jonge, aan Curatoren van het Museum te Bloemfontein aan te bieden.

De Vergadering hecht hare goedkeuring aan de voorloopige maatregelen, door het Bureau genomen, ter *ondersteuning van de wed. H. T.*, doch moet een *verzoek van Mej. T. G.*, om medewerking tot repatriatie van haar echtgenoot, afwijzen.

Met voldoening neemt de Vergadering kennis van het *kabelantwoord van Gen. Botha* op den gelukwensch, ZEd. namens de Algemeene Vergadering gezonden.

Dankbetuiging ontvangen van den Secret. van het Conservatorium te Stellenbosch, voor het *geschenk van 10 exx. van den Holl. Afrik. Liederbundel.*

Met erkentelijkheid neemt de Vergadering kennis van de mededeeling van den Secretaris-penningmeester van de vereeniging „*Z. A. Stichting Moederland*”, dat het Bestuur opnieuw een *subsidie* heeft toegestaan voor het *maandblad H. Z. Afrika* en met instemming den inhoud van dat blad heeft gevolgd. Eveneens van het besluit van het Bestuur dier vereeniging om de uitgave van het nieuwe *Afr. Tijdschrift „Die Brandwag”* door het nemen van 20 exx. te steunen.

Daar het tot heden nog niet gelukt is, door aanbeveling en particuliere briefwisseling een opvolgster voor de *Directrice van het Holl. Hospitaal* te Pretoria te vinden, wordt besloten, tot het doen eener oproeping over te gaan.

De Voorz. doet nadere mededeelingen betreffende de gelden, indertijd bestemd voor de stichting eener *Ambachtsschool* in Transvaal en voor *veeuitzendingen naar Z. Afrika* en van de stappen, die genomen zijn of zullen worden om die op doelmatige wijze te besteden.

Besloten de e.v. vergadering te houden op *Zaterdag 3 Sept. a.s. te 2.30 n. m.*, tenzij dringende zaken een vergadering op Zaterdag 6 Aug. a. s. zouden noodig maken.

De Secretaris,
N. Mansvelt.

GEEN PATOIS!

Dr. Brill, onze landgenoot, die lange jaren rector is geweest van het Bloemfonteinsche Grey-college, heeft op 25 Febr. van dit jaar voor de Vereeniging Onze Taal in de Vrijstaatsche hoofdstad een lezing gehouden over de geschiedenis van de Hollandsche taal in Zuid-Afrika. Deze rede is in *De Vriend des Volks* van 14 en 17 Mei gepubliceerd. Het blijkt, dat deze geleerde kenner van 't Afrikaansch zich aansluit bij Prof. Hesseling, wat aangaat den invloed, die de *lingua franca* der Oostersche zeeën, het Portugeesch-Maleisch, op de vorming van het Afrikaansch heeft gehad. Doch Dr. Brill wijst er op, dat die invloed is gestuit en, in omgekeerde richting, tegengewerkt door het Hollandsch van Kerk en Bijbel. Hij zegt:

Maar al is van deze kwestie nog niet het laatste woord gezegd, toch blijven er nog een tweetal vragen, waarop ik nog uw aandacht wensch te vestigen. De eerste vraag is deze:

Wanneer wij de oude documenten, die voor ons de taal bewaren, welke onder het bestuur der O. I. Compagnie door de lagere klassen aan de Kaap gesproken werd, vergelijken met de taal, zooals zij b. v. in *Ons Klijntji* [1]) voorkomt..., dan treft het ons, dat het tegenwoordig Afrikaansch oneindig zuiverder is dan het *patois*, dat in de 18de eeuw te Kaapstad gebruikt werd. Er moet dus een tijd gekomen zijn, waarin het bederf, dat de Hollandsche taal had aangetast, niet slechts tot stilstand is gebracht, maar waarin een groot deel van de vreemde elementen, die in de taal waren opgenomen, zijn uitgestooten, en waarin het Afrikaansch een nieuw levenstijdperk ingetreden en een versche ontwikkeling begonnen is. Hoe is dit merkwaardig feit te verklaren?

Ik vind die verklaring in het feit, dat de bevolking aan de Kaap, tot dusverre een havenbevolking, blootgesteld aan den invloed van Maleisch-Portugeesch sprekende handelaars en zeelui, hoe langer hoe meer zich in het binnenland begon te vestigen, dat Afrikaansche boeren werden onttrokken aan den taal bedervenden invloed van vreemden en van nu af aan onder geheel andere omstandigheden leefden en werkten, welke een behoudenden en zuiverenden invloed op hun taal uitoefenden. Onder die heilzame invloeden was de godsdienst een der krachtigste. Er is geen twijfel aan, dat de dagelijksche godsdienst-oefeningen op de boerenplaatsen, waarbij de Bijbel gelezen en psalmen en gezangen gezongen werden en in Bijbeltaal gebeden werd, en de regelmatige bezoeken aan de naastbijgelegen kerk op Zon- en feestdagen, er meer dan iets anders toe hebben bijgedragen om de boerenbevolking gemeenzaam te doen blijven met de hoogste en zuiverste vormen van de oude moedertaal.

Ik heb dikwijls dergelijke godsdienstoefeningen, door den vader des huizes geleid, bijgewoond en altijd heeft het mij getroffen, dat de taal, waarin gebeden werd, weinig van Hoog-Hollandsch afweek, en dat daarin woorden en buigings-uitgangen gebruikt werden, die sinds lang aan het Afrikaansch vreemd waren geworden. Zoo werd ook in den vroegeren Vrijstaatschen Volksraad door de meerderheid der leden, Afrikaansche boeren, die soms weinig opvoeding genoten hadden, een taal gesproken, welke wel niet volkomen grammatisch Hollandsch was, maar toch heel wat nader daarbij kwam, dan de gewone omgangstaal.

Omgekeerd hoort men dikwijls op den kansel Hoog-Hollandsch, dat, ofschoon grammatisch correct, toch in woordgebruik en zinswending Afrikaansch gekleurd is, een taaleigen, dat ook als omgangstaal in de hoogere kringen gebruikt wordt en soms met den naam van „voorkamer" — Hollandsch bestempeld wordt, in tegenoverstelling tot het „kombuis" (keuken) — Hollandsch, als den laagsten vorm van het Afrikaansch, onder de gekleurde bedienden gesproken.

Aan een dergelijke wederzijdsche inwerking van Hollandsch en Afrikaansch op elkander heeft het laatstgenoemde zijn tegenwoordigen vorm te danken. De verloren buigingsvormen werden niet weder aangenomen, de zoogenaamde „spraakkunst" bleef tot het uiterste vereenvoudigd, maar van de vreemde woorden werden alleen die behouden, welke reeds lang van te voren hun burgerrecht aan de Kaap hadden verworven en onder de veranderde omstandigheden nog voor het dagelijksch gebruik noodig bleken.

En zoo is het dan, dat het Afrikaansch, dat sinds de „Groote Trek" zich over geheel Zuid-Afrika uitgebreid heeft en van de Kaapstad tot de Zambesie gehoord wordt, een zuivere tak van den Hollandschen stam is gebleven en geenszins het barbaarsch *patois*, waarvoor onwetenden het uit willen maken.

[1]) Een Kaapsch, in 't Afrikaansch geredigeerd tijdschrift, waarin de redactie alle moeite deed, om door spelling en natuurgetrouwe weergave der klanken het Afrikaansch zoo afwijkend mogelijk van het Nederlandsch voor te stellen.

HERTZOGISME.

De politiek heeft, evenals de diplomatie, haar jargon, met dit verschil, dat het diplomaten-jargon van wat verfijnder vormen is dan het slang der partij-politiek. De Zuid-Afrikaansche progessieven (d.w.z. de partij der uitlandsche kapitaal-magnaten, thans Unionistische Partij genoemd, onder leiding van Dr. Jameson en Sir George Farrar) zijn verantwoordelijk voor een barbaarsche verrijking van dit slang, welke haar toppunt bereikt in woorden als *Krugerisme* en, nu weer, *Herztogisme*, het uitvindsel van de Vrijstaatsche Unionisten, terwille van de partij-politiek in het land van den Vrijstaat, dat, door zijn groote eenheid van belangen, met zeer geringe uitzonderingen, geen plaats biedt voor partij-politiek, en waar dus partij-geschillen moeten worden *gezocht*. Hertzogisme heet Gen. Hertzog's onderwijs-politiek. Vertaald in het Hollandsch, beduidt het: gelijkwaardigheid van Engelsch en Hollandsch op het gebied van het onderwijs met erkenning van de paedagogische wet, dat de moedertaal van het kind, hetzij Engelsch of Hollandsch, medium van onderwijs moet zijn gedurende de eerste schooljaren; vertaald in het Engelsch heet het: het vloekwaardig streven om het Engelsch van zijn (geüsurpeerde) positie (van overheerschende taal) af-te-dringen.

Nu de partij-politiek in den Vrijstaat, om bovengenoende redenen, draaien moet om Gen. Hertzog's onderwijs-politiek, spreekt het van zelf, dat de bestrijding door de paar progressieven, gesteund door hun talrijke en bekwamer partijgenooten in andere Provinciën van Zuid-Afrika, zoo vinnig en hatelijk mogelijk is. Maar daarvan is ook weer het gevolg, dat Gen. Hertzog's politiek, ook in die andere Provinciën, in Transvaal en in de Kaap-kolonie, veel meer besproken wordt, dan zonder die bestrijding het geval zou zijn geweest. Dit geeft den Afrikaners over de lengte en breedte van het Unie-land gelegenheid om de in hun Provincie gevolgde onderwijs-politiek te vergelijken met de Vrijstaatsche, met dit resultaat, dat steeds meer Transvalers (o.a. ook *de Volkstem*) en steeds meer Kapenaars komen tot de gevolgtrekking: het Vrijstaatsche systeem is het beste, beter dan de Smuts-onderwijswet en beter dan al de Kaapsche compromissen, en dient overal te worden nagevolgd. De kwestie wordt iederen dag meer brandend. En iedere dag brengt ons nader tot de vervulling van onzen wensch: het systeem van Gen. Hertzog zal éénmaal in geheel Zuid-Afrika de zege behalen. Teekenend in dit opzicht is het volgende besluit van het Districtsbestuur van de afdeelingen van den Afrikaander Bond in en om het Kaapsche Burgersdorp, luidend:

„Het districtsbestuur van den Afrikaander Bond van Burgersdorp wenscht hiermede van harte te verklaren:

„Dat het ten volle instemt met Gen. Hertzog's zuiver Z. A. Nationale politiek met betrekking tot de taal-kwestie,

een politiek, die berust op een breede en alleszins rechtvaardige basis;

„Dat het Gen. Hertzog hartelijk bedankt voor de ferme houding, in deze aangenomen, een houding, die den eerbied en het respect van Zuid-Afrikaners waardig is, vooral waar wij, als Hollandsche Afrikaners, al zoo dikwijls in deze teedere kwestie teleurgesteld zijn geworden;

„Dat het onze bede is, dat God hem toch genade en wijsheid mag verleenen, op den ingeslagen weg te volharden, niettegenstaande den bitteren tegenstand van vijanden en de miskenning van vrienden."

Even, neen, nog meer opmerkelijk dan deze motie, is het antwoord, door Gen. Hertzog aan den Secretaris van het Districtsbestuur gezonden en gepubliceerd in *De Stem* van 13 Mei j.l.:

„Weledele Heer en Vriend, — In antwoord op de uwe van 10 dezer met ingesloten besluit van uw Bondstak, heb ik de eer, u te verzoeken, zoo goed te willen zijn, den leden van uw Bestuur mijn hartelijken dank toe-te-brengen voor 't besluit, door hen genomen. Zeer wordt het door mij op prijs gesteld, en kan het niet anders dan dienen tot groote aanmoediging om met het belangrijk werk inzake onze volksopvoeding *zonder vrees of aarzelen* voort-te-gaan. Het werk, door ons thans begonnen, mag niet aan getwijfeld worden — *wij moeten het nu eens voor altijd volvoeren.* Met de overtuiging, dat ons volk het gewicht ervan beseft en gereed is, zijn ondersteuning te verleenen, kan aan de overwinning niet getwijfeld worden. Met achting en dank, de Uwe", enz.

* * *

Die gelooven, haasten niet. In Zuid-Afrika zàl de Hollandsche taal haar rechtmatige plaats gaan innemen. *Eerder waarschijnlijk nog, dan in België.* Doch mochten wij ons in dit laatste vergissen, komen *zàl* de overwinning, dank zij mannen als Hertzog, Steyn, e.a., mannen, op wie toepasselijk is het kernachtige woord van den dichter Celliers:

Ik hou van 'n man wat sij man kan staan;
ik hou van 'n arm wat 'n slag kan slaan,
'n oog wat niet wijk,
wat 'n bars kan kijk,
en 'n wil wat so vas so's 'n klipsteen staan!

En dank zij ook, en niet het minst, den tegenstand van Engelsche jingo's, die de enèrgie en de geestdrift der Afrikaners losmaken.

Huxley. Van Dr. Albs. Poutsma ontvingen wij nog het volgende ter plaatsing: „Nog eenmaal kom ik gastvrijheid vragen voor woorden van Huxley, deze maal om aan te tonen dat U in het laatst voorgaande nr. (pag. 8 kol. 2) hem ten onrechte een materialist heeft genoemd. In zijn Essay „On the physical basis of life" zegt hij namelik: (*Coll. Ess.* I. p. 155). „I, individually, am no materialist, but, on the contrary, believe materialism to involve grave philosophical error."

Ondernemingsgeest van vrouwen. De Zuid-Afrikaansche vrouwen zijn experten in het inmaken, conserveeren enz. van vruchten en het bakken van allerlei soorten van brood, koekjes, gebak, enz. Een van de meest bekwame dames op dit gebied, Mej. Otto, te Pretoria, heeft nu besloten, haar nationale talenten in deze ook financiëel productief te maken en heeft in Zuid-Afrika's hoofdstad een bakkerijtje geopend.

Transvaalsche oppositie in Engeland.

In het Engelsche Lagerhuis is den 30en Juni de kwestie der betaling van de Transvaalsche Parlementsleden ter sprake geweest. Er is daar n.l. een oogenblik een geschil geweest over de wettigheid van salarisuitbetaling voor zekere zittingsdagen, welk geschil door het Gerechtshof ten gunste van de Transvaalsche Regeering werd beslist. De oud-minister van Koloniën, Lyttelton, de man van de Transvaalsche constitutie, waarmede in Zuid-Afrika in-der-tijd niemand tevreden was, maakte zich tot tolk van de heeren, die in Zuid-Afrika zooveel stof over deze zaak hebben opgeworpen. De heeren van de oppositie in het Huis der Gemeenten hebben zich nu en dan nog al eens vroolijk gemaakt over de grappen, die sprekers als de heeren Lyttelton, Balfour en Sir. R. Isaacs ten beste gaven, wat Kol. Seely, de onder-staatssecretaris voor Koloniën, te recht deed opmerken, dat zij allen ingenomen waren met de grappige rede van den heer Balfour, maar dat deze ten opzichte van de wettigheid van het besluit al heel vreemde meeningen had verkondigd. Had de heer Balfour de wet gelezen, dan zou hij nooit zoo gesproken hebben als hij gedaan heeft, en als deze er niets tegen had, zou spreker hem graag de wet overhandigen, opdat hij van zijn ongelijk overtuigd werd. Dit rake antwoord lokte thans gelach uit van de zijde der ministerieëlen. Aan de regeeringszijde van het Huis was men het volmaakt oneens met de houding, door de oppositie ingenomen. Men was er kwaad over en de heer Wedgwood gaf uiting aan die stemming, toen hij er zijn leedwezen over uitsprak, dat de kwestie van de betaling der Transvaalsche parlementsleden in het Britsche Lagerhuis ter sprake was gebracht. Zoo'n gedrag wierp een smet op het geheele Britsche Rijk en hij hoopte, dat, als het verslag dezer zitting naar Zuid-Afrika werd gezonden, men er de namen bij zou vermelden van die Lagerhuisleden, welke geen deel hadden genomen aan dit ietwat oncervolle spel.

De nederlaag van Stormberg. Lady Gatacre heeft een boek geschreven om haar echtgenoot, Generaal Gatacre, te zuiveren van de blaam, die hem na de nederlaag van Stormberg heeft getroffen. Dit is een nobele daad van een trouwe gade. Een andere vraag is, of zij in haar pogen is geslaagd; over die vraag nu zijn de Engelsche bladen van de meest verscheiden richting het treffend eens: Generaal Gatacre staat zelfs thans nog steeds schuldig aan de nederlaag van Stormberg. Dezer dagen kwam een onverwachte getuige in de *Daily News* een nieuwe bijdrage leveren tot de geschiedenis dezer Britsche ramp. Het is een gewezen leger-kapelaan, die vertelt, wat kommandant Odendaal hem zou medegedeeld hebben over deze kwestie. Toen Generaal Gatacre — zoo luidt het verhaal — de Stormberg-posities aanviel, scheen die aanval alle kans van slagen te hebben. Maar Odendaal trok met zijn kommando naar het Noorden in de hoop, zich met de andere Boerenmachten te kunnen vereenigen. Zijn spionnen brachten hem bericht, dat zij in de verte hoorden schieten. Toen besloot Odendaal onmiddellijk in de richting van het vuren op-te-trekken. Ten slotte stootte hij op de achterhoede van Generaal Gatacre's troepen. De Boeren in den Stormberg wisten evenmin als Generaal Gatacre iets van de komst van Odendaal, totdat zijn kanonnen het vuur openden. Zelfs toen nog ware de Britsche overwinning mogelijk geweest, maar de Engelsche (C. M. R.) artillerie had bij haar opmarsch vertraging ondervonden en kon den op dat oogenblik zoo hoog noodigen steun niet verleenen. Gatacre, die de grootte van het nieuwe kommando niet kende, deed wat op dat oogenblik alleen mogelijk was: hij gaf bevel, naar het kamp terug te trekken. Ongelukkigerwijs waren de soldaten, die de bestorming ondernomen hadden, te vermoeid na de groote opwinding van een langdurig gevecht om het bevel snel genoeg te kunnen volbrengen en het gevolg was, dat er eenige honderden gevangen werden genomen. Odendaal zou verder beweerd hebben, dat de Boeren in den Stormberg reeds begonnen waren te retireeren, toen hij hun ter hulpe kwam.

HANDEL EN NIJVERHEID.

De heer J. Vreugdenhill, te Haarlem, beveelt in *Ons Land* aan, den Peruaanschen lama als wol- en trekdier in Zuid-Afrika in te voeren.

De Witwatersrand Landbouw-vereeniging heeft besloten, in Augustus a.s. een groote tentoonstelling van landbouw-producten te houden, en wel te Johannesburg.

Volgens de jongste opgaven heeft de Transvaalsche Landbank een bedrag van £ 1,203.180 uitgezet als hypotheek op grond, £ 68.179 geleend aan coöperatieve vereenigingen, en is nog £ 373.184 in kas.

De Transvaalsche Directeur van Landbouw heeft bekend gemaakt, dat voortaan streng de hand zal worden gehouden aan de bepaling, dat de namen van allen, die vochtige maïs ter verzending naar Europa aanbieden, zullen worden gepubliceerd.

Over het laatste jaar van hun afzonderlijk bestaan hebben de Centraal Zuid-Afrikaansche Spoorwegen (Transvaal en Oranje Vrijstaat) een netto winst gemaakt van £ 3,285,603 of ruim $12^{1}/_{2}$ % op het daarin gestoken kapitaal. De Natalsche spoorwegen konden over hetzelfde tijdsverloop een winst van een half millioen pond boeken.

De Z. A. Unie-regeering heeft onmiddellijk na haar optreden het contract met de scheepvaartlijnen voor de komende twaalf maanden hernieuwd. Dank zij het beleid van het ministerie, is men er er in geslaagd, de dreigende verhooging der vrachten voor het vervoer van gra-en te voorkomen, ten minste voorloopig voor den tijd van één jaar.

Het Transvaalsche Centraal Agentschap der Coöperatieve Vereenigingen heeft, voor de leden der aangesloten vereenigingen, een bestelling van 100,000 graanzakken in Britsch-Indië geplaatst, de zakken te zijn naar een bizonder model, gekozen naar de behoeften van Zuid-Afrika. Het resultaat is zoo bevredigend geweest, dat de Spoorwegen besloten hebben, dezelfde soort van zakken ook in Indië te bestellen. *Zijn onze jute-weverijen niet sterk genoeg om te concurreeren?*

Diamantbewerking in Zuid-Afrika.

In de *Daily Cronicle* schrijft iemand, die zich Diamond Cutter teekent:

„Uw berichtgever te Johannesburg deelt ons mede, dat de Unie van Zuid-Afrika voornemens is, een uitvoer-belasting op diamanten te leggen met het doel, de diamantbewerkingsnijverheid te verplaatsen van Amsterdam en andere Europeesche steden naar Zuid-Afrika. Wanneer Uw berichtgever echter verder vertelt, dat diamanten in Zuid-Afrika 15 à 20 pCt. goedkooper bewerkt kunnen worden dan in Londen, dan kan ik hem verzekeren, dat hij 't glad mis heeft, tenzij de diamantbewerkers in Zuid-Afrika willen arbeiden voor loonen, die men hier als hongerloonen zou beschouwen. De gemiddelde loonen van een Londensch diamantslijper loopen van £ 3. tot £ 3.10 per week, Te Amsterdam bedragen zij £ 3.10 à £ 4.—; te Antwerpen 80 tot 100 frs. In de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, waar de nijverheid gesteund wordt door een hoog invoerrecht, zijn de loonen nog 100 pCt. hooger. Hieruit kunt ge opmaken, dat de Europeanen alleen verlokt zullen worden, naar Zuid-Afrika te gaan, waar de levensstandaard zooveel duurder is dan in Europa, wanneer de loonen voor diamantbewerking in Zuid-Afrika belangrijk worden verhoogd." — Trouwens, wat in Zuid-Afrika tot heden aan diamantbewerking heeft plaats gevonden, kan niet als bona-fide proef worden beschouwd. *Dat was spelerij.* Is het den Afrikaners ernst, deze industrie in Zuid-Afrika te vestigen, dan zullen eenige competente Afrikaners een jaartje de Amsterdamsche industrie, met al wat er aan vast zit, hier moeten komen bestudeeren.

Maïsuitvoer.

Een der belangrijkste onderwerpen, die de aandacht van de Regeering der Z. A. Unie zal vorderen, is het vraagstuk van den mielie-(maïs)-uitvoer naar Europa. Men verwacht, dat binnen enkele jaren de graanhandel in belangrijkheid onmiddellijk na den export van goud, diamanten en wol zal komen. De oppervlakte onder maïs-cultuur wordt elk jaar grooter en de overeenkomst tusschen de scheepsbevrachters en de Z. A. regeering, waarbij de vracht is vastgesteld op 11 sh. 6 d. per ton, eindigt deze maand. Nu beweren de stoomvaartmaatschappijen, dat dit tarief veel te laag en daardoor niet loonend is; vooral, omdat een ton maïs zestig kubieke voet ruimte inneemt, in plaats van veertig voet, wat de gemiddelde ruimtemaat per ton is. De Regeering en de verbouwers stellen daartegenover, dat de uitbreiding der maïs-cultuur ten gevolge heeft gehad, dat er veel meer landbouwgereedschappen en meststoffen worden ingevoerd. De vracht van 11 sh. 6 d. per ton is indertijd verleend om den graanhandel in zijn ontwikkelingsperiode te helpen, maar de uitvoer heeft thans zulk een omvang aangenomen, dat men er ernstig over denkt, de maïs *niet meer in zakken,* maar *los* te vervoeren. Hiervoor zou noodig zijn de oprichting van graan-zuigers graansilo's enz. De havenautoriteiten van Durban hebben zich sterk voor die oprichting uitgesproken op een conferentie, in Januari l.l. te Bloemfontein gehouden. Het zal niet zoo lang meer duren, of speciale graanschepen zullen geregeld varen tusschen Z. Afrika en Europa. **Zal Nederland met zijn belangrijken graanhandel ook een deel van dezen export voor zich weten te bemachtigen?**

De schatkist van de Kaap-kolonie heeft een overschot van £ 172,000 in de schatkist van de Unie kunnen storten.

Op de plaats De Hoop, in het Kaapsche district Beaufort-West, is een Boschjesman gestorven, wiens ouderdom geschat werd op minstens 110 jaar. Met juistheid was zijn leeftijd natuurlijk niet te bepalen, doch vast staat, dat hij als volwassene reeds diende in den Kafferoorlog van 1819.

De Natalsche Afrikaners hebben zich, op een congres, op 18 en 19 Mei te Vrijheid gehouden en door 46 afgevaardigden bezocht, vereenigd tot een Natalsche Volksvereeniging, waarvan de heer J. J. Uys voorzitter, en de heer E. G. Jansen secretaris is.

De Kachelpijp. De heeren, die gedurende den Oorlog lid waren van den Staf van Gen. Louis Botha, hebben zich vereenigd tot een vereeniging *De Kachelpijp* (de heer J. H. Reyneke van Stuwe, te Londen, is verantwoordelijk voor dien naam), die op gezette tijden op de plaats Greylingspo-t, nabij Pretoria (eigendom van den heer Louis Esselen), bijeenkomt om gezamenlijk gedragen vreugde en leed te herdenken. Vroeger was die bijeenkomst op 27 September, op Gen. Botha's verjaardag, maar op verzoek van den Eersten Minister van Zuid-Afrika, die gaarne zelf deelneemt aan de réunie, is de dag verzet in Mei, wanneer de „politiek" slaapt.

TAAL- EN STAMVERWANTE BELANGEN.

Een goed voorbeeld. Op voorstel van Ds. Du Plessis heeft de afd. Reddersburg van de Vrijstaatsche Oranje Unie een Commissie van Waakzaamheid benoemd, ten einde permanent het oog te houden op de toepassing van gelijke rechten voor de twee talen in het district Reddersburg.

De Z. A. Academie. Op 6 Juli j. l. is te Bloemfontein de eerste vergadering gehouden van de Zuid-Afrikaansche Academie voor Kunst en Letteren. 't Werk van deze vergadering bestond voornamelijk in het vaststellen der Statuten, 't kiezen van ambts-dragers, de regeling der verhoudingen tot andere verwante lichamen als den Taalbond enz., en het vaststellen van een program van werkzaamheden.

Dezer dagen, zegt de *Volkstem*, is het (officiëele) Transvaalsche Onderwijsrapport over het jaar 1908/9 ook in het Hollandsch verschenen. Het genoemde blad voegt aan deze mededeeling toe: „Wij hebben reden om te gelooven, dat deze verschijning niet te wijten is aan den Directeur van Onderwijs (een ingevoerden Schot), noch aan zijn departement." — Dus aan den Minister Gen. Smuts, of aan den Onderwijsraad, waarin o.m. Dr. Engelenburg en Dr. Hoogenhout zitting hebben?

Zuid-Afrika. Onder redactie van onzen landgenoot Paul Das, tot onlangs verbonden aan het Johannesburgsche weekblaadje *De Transvaler*, wordt thans te Johannesburg uitgegeven een nieuw weekblad *Zuid-Afrika*. Het eerste nr. verscheen op 3 Juni j. l. Het blad blijkt te willen voorstaan een zuiver Nationaal-Afrikaansche politiek, gegrond op de tradities en de levensbeschouwing der Afrikaners, vrij van alle najagen van partij-belang. In het eerste nr. komt o. m. een polemiek voor met de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over de plaats, die het Afrikaansch in het nationale leven van Zuid-Afrika heeft in-te-nemen. De heer Das zegt in dit artikel o. m.:

> Men schijnt in Holland — en zo doen vele Hollanders in Zuid-Afrika — te menen, dat een Hollander geen voorstander van 't Afrikaans mag zijn. Een Afrikaander mag dat wel — of dan nauweliks! Enz.

De schrijver kan dit misschien hebben opgemaakt uit het optreden van de *N. R. Crt.*, doch als hij het werken van het meerendeel der meest vooraanstaande Afrikaner vrienden in Nederland heeft gevolgd, zal hij bij verder nadenken tot de gevolgtrekking moeten komen, dat de meening van de *N. R. Ct.* in deze meer een persoonlijke meening is, die althans niet door mannen, die door ondervinding recht van spreken hebben, als de heeren Middelberg, Mansvelt, Kiewiet de Jonge en nog vele anderen, wordt gedeeld.

Taal-groei.

Gelijkheid van talen (Engelsch en Hollandsch of Afrikaansch) is in de Kaapkolonie duidelijker op te merken dan in de Transvaal. De vrachtbrieven van de spoorwegen zijn b.v. in beide talen gesteld. Ook de kennisgevingen in de spoorwagens zijn in het Engelsch en in het Hollandsch gedrukt. Niet altijd echter getuigt het Hollandsch van een bizonder juiste vertaling. Zoo valt het wel eenigszins vreemd op, in een kennisgeving te lezen, dat men, bij de een of andere overtreding, „zal bloot zijn, om vervolgd te worden". Te Kaapstad en de omliggende kleinere plaatsen wordt bijna even gemakkelijk Engelsch als Afrikaansch gesproken. Te Kaapstad heeft het Engelsch echter de overhand. De Afrikaners spreken, evenals in de Transvaal, dikwijls Engelsch, wanneer zij meer beschaafd willen schijnen. De gekleurde bevolking spreekt bijna altijd Afrikaansch. Alleen, wanneer zij ook erg deftig willen doen, of dronken zijn, treedt het gebruik van de Engelsche taal meer op den voorgrond. Op de scholen worden die menschen echter bijna uitsluitend in het Engelsch onderwezen. Toch spreken de Kaapsche kleurlingen beter Afrikaansch dan Engelsch. Op het platteland kan men hier in het algemeen in de winkels met Hollandsch of Afrikaansch even goed terecht als met Engelsch.

Taal-vergroeiing.

Verschillende woorden van duidelijk Hollandschen oorsprong worden echter zeer verbasterd. Zoo spreekt men van een „terwilgerboom" (de G wordt als in het Duitsch uitgesproken), waarmede een treurwilg [1]) bedoeld wordt, en gebruikt men „ponjèl" en „ponjèllapaal" voor „priëel" en een paal, die als steun daarbij dienst doet. Voor „pinguin" wordt „pikkewijn" of „pokkewijn" gezegd. In den volksmond heet de „luipaard" een „leibrand". Misschien is dit een oud-Hollandsch woord, eenigszins verwant aan het bekende „liebaert". Ook mag hierbij nog opgemerkt worden, dat verschillende families in Zuid-Afrika den naam Leibrand dragen. [2]) Voor „bek", „snuit" of „tromp", wordt hier wel het woord „wuit" gebezigd, dat misschien in Nederland ook wel eens gehoord wordt. Een olifant b.v. heeft een lange, en een nijlpaard een groote „wuit".

Soms wordt aan Hollandsche woorden een geheel andere beteekenis gegeven, dan men in Nederland gewend is, daaraan te hechten. Zoo wordt het woord „bekwaam" gebruikt voor iets, dat volwassen is, of althans een bepaalden wasdom bereikt heeft. Wanneer aardappelen gerooid, of erwten geplukt kunnen worden, zijn ze „bekwaam"; wanneer een paard of ander dier den leeftijd bereikt heeft, dat het voor de voortplanting geschikt is, wordt het „bekwaam" genoemd. Een oorspronkelijk Duitsch, misschien ook Oud-Hollandsch woord, vindt men hier terug in „Steg" of „Stech", een soort van brug of overgang zonder steun, behalve dien op de beide oevers, over een rivier of kleineren stroom. Ook wat men in Holland als een „Vlonder" zou aanmerken, wordt hier veelal „Steg" genoemd. De verwantschap met het Duitsche woord „Steg" is duidelijk uit het boek, getiteld „Katzensteg" van Südermann. [3]) De hier gebruikelijke benaming „ballastmandje" voor dien van een mandje van 1/3 mud inhoud, doet duidelijk den Oud-Hollandschen oorsprong daarvan herkennen. Waarschijnlijk werden destijds mandjes van die grootte en dien inhoud gebruikt bij het ballasten van schepen, die van Afrika zonder voldoende lading vertrokken. *(Ingezonden.)*

Die Brandwag.

Voor ons ligt het eerste nummer van *Die Brandwag, Tijdskrif voor Huisgesin*, verschijnend om de 14 dagen, onder redactie van de heeren Dr. W. M. R. Malherbe en Gustav S. Preller, een afl. van 32 bladz., groot 4⁰, in gekleurd omslag (blauw en geel op blauw), voorstellende een jongen wachtpost, van uit een groep van hooge, opgaande, ranke boomen kijkende over een vlakte heen, naar den horizon, die wordt afgesloten door een heuvelrug,

---

[1]) Men vergelijke hiermee het woord *kwéper*, voor kwee-peer, waarin het laatste deel toonloos wordt uitgesproken, waarschijnlijk omdat de in Afrika groeiende kwee-peer is een kwee-appel, en dus de klemtoon op *peer* met de beteekenis is verdwenen. Intusschen komt zulk afslijten van 't accent ook op andere wijze voor, waarschijnlijk als gevolg van 't overwoekeren van het hoofdaccent in een woord, b.v. *v'routje*, zooals de minder beschaafde uitspraak luidt van *vuurhoutje* (lucifer), waarbij het hoofdaccent op „hout" het bij-accent op „vuur" geheel heeft vernietigd. Misschien doet zich 't zelfde geval voor bij de woorden kwee-peer en treur-wilg, bij 't laatste dan nog voorafgegaan door een verplaatsing van 't accent. — [2]) Eenvoudiger verklaring is, dat de *ui*-klank in 't Afrikaansch sterke neiging vertoont om over-te-gaan in *ei*. De wijziging „paard" in „brand" kan toegeschreven worden aan de grillen der volks-etymologie, die met den uitgang *p-aard* geen weg wist. — [3]) Een ander Duitsch-Afrikaansch woord is *liederlijk*. De Afrikaner spreekt van een liederlijken (moeilijk te beklimmen) berg, enz.

waarachter de zon opkomt. Deze omslag-versiering is naar een teekening van den bekenden beeldhouwer Antoon van Wouw, te Johannesburg. Om een karakteristiek van dit zeer opmerkelijke tijdschrift te geven, kunnen we niet beter doen, dan achtereenvolgens op te noemen de artikelen, die dit eerste nummer vullen. Wij vinden dan op de eerste pagina's een Inleiding, van de Redactie, waarin haar doel en streven wordt uiteengezet, te resumeeren in deze aanhaling:

„Die Brandwag" is vast van plan om, met de hulp van alle goedgezinde Afrikaners, zich de plek te veroveren in 't Afrikaner huisgezin, die tans ledig staat, of opgevuld is met vreemde kaf, als „Home Notes" en „Home Chat" en „Home Journal" enz., enz. En daarenboven wil dit tijdschrift, — eveneens met de hulp van alle goedgezinde mede-Afrikaners, — trachten om leiding en koers te geven aan de vele zeer bekwaam gebleken Afrikaner pennen, die ernaar streven of ervoor gevoelen, 'n eigen nasionaal-afrikaanse letterkunde te helpen groot-maken. Die plek in onze huisgezinnen komt ons toe; wij maken er aanspraak op; en wij hopen door ons levenswandel te tonen, dat wij recht hebben erop.

Dan volgen drie pagina's „opinies" van bekende mannen, geestdriftige en ernstige bijvalsbetuigingen van Pres. M. T. Steyn (Holl.). Gen. Louis Botha (Holl.), Sir Percy Fitzpatrick (Eng)., Gen. Hertzog (Holl.) J. R. Bührmann (Afr.), Prof. Jan Lion Cachet (Afr.), Ds. H. S. Bosman (Holl.), Cons. Gen. F. M. Knobel (Holl.), Min. F. S. Malan (Holl.), Gen. Schalk N. Burger (Holl.), Gen. C. F. Beyers (Afr.), Mevr. Isie K. Smuts, echtgenoote van Gen. Smuts (Afr.), Ds. Jac. v. Belkum (Holl.), Melt J. Brink (Holl.), Bosman di Ravelli (Afr.), Mevr. Mathilde Beyers, echtgenoote van Gen. Beyers, namens de Z. A. Vrouwen Federasie (Holl.), Mevr. Annie Botha, echtgenoote van Gen. L. Botha (Afr.) en Ds. W. Postma (Afr.).

Voor personen, die handschrift bestudeeren, levert deze verzameling van introducties, allen voorzien van de gereproduceerde handteekeningen der schrijvers, een belangwekkend materiaal: de kloeke, eenvoudige handteekening van Pres. Steyn, de eveneens kloeke, maar meer verzorgde, versierde van Gen. Botha; de bescheidene, gedrongene van Gen. Hertzog; de verwarde, haast onleesbare van Sir Percy Fitzpatrick; de bestudeerde, artistieke en toch eenvoudige van den musicus Bosman, enz. Voor velen een verzameling om van te smullen. En teekenend is ook de keuze van de taal, waarin deze brieven zijn gesteld. Behalve de Engelsche woorden van Sir Percy Fitzpatrick schrijven de oudere, officiëele leiders der Afrikaners, Hollandsch (Gen. Beyers alleen Afrikaansch); de jongeren en de *dames* behalve Mevr. Beyers, die spreekt namens een organisatie, dus officiëel) Afrikaansch. Afrikaansch schrijven ook Hollanders en zonen van Hollanders als Prof. Lion Cachet en J. R. Bührmann. Ook dit, meenen wij, teekent.

De eigenlijke inhoud van dit nummer wordt geopend met een gedicht van J. F. E. Celliers: *Unie-lied* (Afr.), dat we in ons hoofdblad overnemen; waarop volgt (bl. 7) een artikel van Dr. F. V. Engelenburg (Holl.), waarin wordt betoogd de noodzakelijkheid van een eigen, Nationaal-Afrikaanschen meubelstijl, aanknoopend aan de Afrikaansche (nu wel verdwenen) volkskunst en de oud-Hollandsche kunst, en een eigen meubel-industrie, gebruik makend van Zuid-Afrikaansch hout. Aanbevolen wordt het oprichten van een afdeeling „Kunst-industrie" in een der Unie-ministeries. Bladz. 8. sluit met een gedicht van Totius: *Waarom beef die biesie so?* dat we eveneens overnemen. Julia de Villiers (de Afrikaanche *vrouw* in de Afrikaansche litteratuur!) publiceert op bladz. 9/10 een schets (Afr.): *Hoe die huisie blijf staan 't*, een simpel, levendig verteld verhaal van vrouwen-leed in den Oorlog. Dan, op bl. 11, een goed vertelde *Chopin*-phantasie door den musicus Bosman di Ravelli (Afr.). Een historische studie over de opkomst en den groei van Pretoria (*Die Hoofdstad van Suidafrika*) door H. C. Marais (Afr.); op bl. 15 nog een Oorlogs-storie in het Afrikaansch (*Die Baljuw*) door den ook aan onze lezers reeds bekenden Joubert Reitz, een der talentvolle zonen van oud-Pres. Reitz. Dr. Leo Fouché recenseert (in het Afrikaansch) op bl. 18/19, de laatst verschenen historische werken, Zuid-Afrika's geschiedenis behandelend, n. l. G. E. Cory's *The Rise of South Africa*, en Dr. E. C. Godée Molsbergen's *Geschiedenis van Zuid-Afrika*. Drie bladzijden worden gevuld met leesstof voor dames, geredigeerd door twee Afrikaansche dames in het Afrikaansch, behandelend huishoudkunde, modes, kookkunst. Dan weer op bl. 23, een geïllustreerd, door P. in het Afrikaansch geschreven artikel over de komeet van Halley, sluitend met een hooggestemd gedicht van J. F. E. Celliers. Volgen twee bladzijden kinder-rubriek, in het Afrikraansch, onder redactie van Mevr. Hester van Heerden, van wier hoogstaande vertelkunst (geschiedenissen van Klein-Duimpje) we in ons Hoofdblad een proeve geven. Er is dan nog een in 't Afrikaansch geschreven Sport-rubriek (S. Maré), Schaak-rubriek (Afr.) onder redactie van Dr. W. R. R. Malherbe en eindelijk een uit het Fransch van Henry Bordeaux vertaald feuilleton: *Bang v'r die Lewe*. Anecdotes, grapjes, spreuken, enz. vullen de plaatsen, die van de grootere artikelen overblijven.

Wat ons treft is: de technisch hoog-staande samenstelling van dit voor het huisgezin bedoelde tijdschrift. 't Geeft veel, 't is eenvoudig en niet vulgair. Daar moet een opvoedende kracht van uitgaan. Het uiterlijk is goed, het papier goed. Slechts de illustraties komen grootendeels niet tot hun recht, als gevolg van het feit, dat ze op de gewone boekdrukpers zijn gedrukt, of omdat de teekenaar nog niet gewoon is, voor de reproductie te werken. Het eerste is het geval met gereproduceerde foto's (vooral die naar een schilderij van Oerder: Pretoria in oude-tijden, en het portret van Lord Gladstone en zijn gade; het tweede met een penteekening van Hugo Naudé (bl. 16) en van C. L. Preller (bl. 27). De kleine pen-krabbeltjes van den laatste (in de geschiedenis van Klein Duimpje) zijn integendeel beter geslaagd. 't Zou, dunkt ons, aanbeveling verdienen, een deel der illustraties afzonderlijk te drukken en zoo nog dichter de volmaaktheid nabij te komen, dan nu reeds het geval is.

De firma J. H. de Bussy zal ongetwijfeld aan belangstellenden een ex. van dit nummer ter kennismaking kunnen toezenden.

Zuid-Afrika schijnt voortdurend meer door aardschokken te worden geplaagd. Op 28 Mei j.l. werd een tamelijk gevoelige aardschok waargenomen te Livingstone (Britsch Oost Afrika).

Waratah. Op het einde van Mei is op het strand van Muizenberg, nabij Kaapstad, een flesch gevonden, bevattende een stukje papier, waarop, in het Engelsch, de woorden: „Wij drijven voor een zware zee. Roer verloren. 21—12—'09."

Een der eerste daden van de Zuid-Afrikaansche Unie-regeering was het op vrije voeten stellen van het onder de Natalsche Regeering veroordeelde Zoeloehoofd Dinizoeloe. Deze krijgt in de nabijheid van Nijlstroom (Tr.) een plaats ter bewoning en een toelage van £ 500 per jaar.

Het Westen, te Potchefstroom, heeft een degelijk uitgevoerd „Unie-Souvenir" uitgegeven, als bijvoegsel tot het nr. van 31 Mei van deze courant. Het bevat, behalve een aantal portretten, een kort, beredeneerd chronologisch overzicht van de geschiedenis van Zuid-Afrika sedert de komst van Van Riebeek.

PERSONALIA.

Ondertrouwd: de heer J. G. Geurtse met Mej. Agnes du Toit Pienaar, beiden te Pretoria.

Ds. J. D. Kestell, te Ficksburg O. V. S., zal een biografie schrijven over wijlen Prof. Dr. N. J. Hofmeyr.

Dr. J. Esser is de eerste Registrateur van het nieuwe Hof van Appel voor de Unie van Zuid-Afrika.

Mej. Abbing, de uit Holland beroepen onderwijzeres van de Oranje-School te Bloemfontein, is begin Juni in goeden welstand aldaar aangekomen.

De heer Jacob de Villiers, gewezen Minister van Justitie van Transvaal, is benoemd tot Hoofdrechter van de Provincie Transvaal onder de Unie-grondwet.

Sedert Mej. Adriani is aangesteld tot hoofd van de meisjesschool te Potchefstroom, is het aantal leerlingen in de kostinrichting van die school verdubbeld.

Ds. G. A. Scholtz, vroeger predikant der N. G. Gemeente te Colesberg K. K., is benoemd tot huisvader van de kostinrichting Wilgenhof te Stellenbosch.

Op het zendingsstation Pniël (Groot Drakenstein) is op 86-jarigen leeftijd overleden de Eerw. J. F Stegmann, na 67 jaren aan het hoofd van deze inrichting te hebben gestaan.

Onze landgenoot, de heer Wibbens, de nieuw-benoemde professor in de landbouw-wetenschap te Tweespruit (O. V. S.), is aldaar in het begin der vorige maand aangekomen.

Dr. W. E. Bok is aangesteld tot Secretaris van Gen. Louis Botha als Eersten Minister van de Unie van Zuid-Afrika. In deze qualiteit is hij tevens Secretaris van den Uitvoerenden Raad.

De heer P. van Wijk de Vries, werkzaam in de Hollandsche Apotheek te Pretoria, was de eenige van vijf candidaten voor het onlangs te Johannesburg gehouden apothekers-examen, die slaagde.

Weer is, in de Transvaal, een der weinige overgeblevenen van de oude voortrekkers overleden, n.l. de heer C. A. Lombard. Hij is op 17 Juni 1817 te Riebeek K.K. geboren, stierf dus op 93-jarigen leeftijd.

Volgens een correspondentie uit Stellenbosch in *Ons Land* is het waarschijnlijk, dat de heer Andreas Lategan en mej. Nancy de Villiers, wier verloving is bekend gemaakt, na hun huwelijk naar Holland zullen komen. De verloofden zijn in de muzikale kringen van Stellenbosch goede bekenden. Hun voornemen is, een drietal jaren in ons land te wijden aan de studie van het Nederlandsch en van de muziek.

De heeren F. S. Malan, Pres. Reitz, D. P. de Villiers Graaf en adv. Jan de Waal hebben zich gevormd tot een commissie, om bouwstoffen te verzamelen voor een biografie van wijlen Jan Hendrik Hofmeyr. Wie in deze behulpzaam kan zijn, b. v. brieven van, of documenten betreffende den overleden staatsman in zijn bezit heeft, wordt verzocht, zich te wenden tot den heer J. de Waal, 10 Waalstraat, Kaapstad, den secretaris der commissie.

Sir John Henry de Villiers, de eerste baron in Zuid-Afrika, is op 15 Juni 1842 te De Paarl geboren. Op 19-jarigen leeftijd ging hij naar Utrecht om daar in de theologie te studeeren, doch, meer aangetrokken door de studie van het recht, ging hij al spoedig naar Berlijn, waar hij een jaar lang colleges in de rechten, medicijnen en theologie volgde. Daarna ging hij naar Engeland, waar hij in 1865 tot de balie werd toegelaten om kort daarop naar Zuid-Afrika terug te keeren. Pres. Brand bood hem het staatsprocureurschap van den Oranje-Vrijstaat aan, doch hij weigerde. In 1872 werd hij de eerste Procureur-Generaal van de Kaap-kolonie, zitting nemend in het eerste Kaapsche ministerie onder constitutioneel bewind. Reeds in 1873 werd hij benoemd, op 31-jarigen leeftijd, tot Hoofdrechter van de Kaapkolonie. En thans is hij Hoofdrechter van de Unie van Zuid-Afrika.

R. W. J. C. van den Wall Bake. †

In het begin van deze maand ontviel ons een man, die lange jaren op velerlei wijze op Zuid-Afrika en Zuid-Afrikaansche zaken heeft ingewerkt, en tot het einde zijner dagen groote belangstelling daarvoor toonde: de heer R. W. J. C. van den Wall Bake. De heer R. W. J. C. van den Wall Bake is in 1843 te Utrecht geboren. In 1863 werd hij benoemd tot adjunct-ingenieur-werktuigkundige bij de Mij. tot Exploitatie van Staatsspoorwegen; in 1864 tot directeur van de fabriek „Damlust" dier maatschappij; in 1867 tot adjunct-administrateur, in 1881 tot administrateur der Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij, in 1884 Directeur der Bataviasche Oosterspoorweg Maatschappij en in 1887 tot directeur der Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Spoorwegmaatschappij, waarvan hij een der oprichters en, tot de ontbinding der Maatschappij in 1908, de groote stuwkracht en de krachtige leider is geweest. Sedert 1895 was hij lid van de Prov. Staten in Noord-Holland en verscheidene jaren reeds was hij tevens lid van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland. Voorts wijdde hij van 1881 tot 1904 zijn krachten aan de Kamer van Koophandel en wel gedurende den laatsten tijd als vice-voorzitter. Op 1 Maart 1909 richtte hij op de Vereeniging „Zuid-Afrikaansche Stichting Moederland", welke vereeniging zich ten doel stelt: het bevorderen van Nederlandsche belangen in buitenlandsche gewesten, bij voorkeur in Zuid-Afrika. Onder zijn vele verdere functies noemen wij die van directeur van den Oosterschen handel en reederijen, van commissaris der Ned. Handel-Maatschappij, der Ned. Bank voor Zuid-Afrika, der Nationale hypotheekbank, der N. V. „Nederland" tot verzekering op het leven, der Mij. voor Uitvoer en Commissiehandel en van voorzitter van den Raad van Beroep voor heffing van invoerrechten. Hij was ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw en van den Rooden Adelaar van Pruisen.

Vlaamsche handel met Zuid-Afrika.

Twee afgevaardigden van het bestuur van het Vlaamsche Handelsverbond zijn door den Consul van België te Pretoria, thans in Europa vertoevende, ontvangen. De Consul vernam, volgens 't orgaan van dit verbond, met de grootste belangstelling, dat die vereeniging de handelsuitbreiding met Zuid-Afrika wil bewerken op de wijze, zooals reeds gemeld; te weten door 't plaatsen van een degelijk vertegenwoordiger in Z. A., die zich zou belasten met de handelsprodukten der leden aldaar ter markt te brengen. De Consul gaf den afgevaardigden eenige zeer nuttige wenken en was bereid, aan de leden, die naar Z. A. willen uitvoeren, alle gewenschte inlichtingen te verstrekken.

Indien de Consul tijd mocht hebben, zou hij een voordracht houden voor het Vlaamsche Handelsverbond.

BOERENHATERS.

(*Ingezonden. In de vereenvoudigde spelling.*)

Er is onlangs bij Heinemann te Londen een boek verschenen, welks inhoud in Zuid-Afrika speelt. Dit nu is niets bizonders; het boek zelf zou het vermelden niet waard zijn, wanneer er niet een geest uit sprak, die wij reeds dood waanden: een geest, die in de Hollandse Afrikaners *onbeschaafde, wantrouwige, lafhartige, dom-verwaten, verraderlike* en *smerige* mensen ziet.

Het hier bedoelde boek heet The Dop Doctor en speelt ten tijde van het beleg van Mafeking. Het is slecht geschreven in een onware, bombastiese, gezwollen stijl, vol valse romantiek en onmogelike toestanden. Het verraadt bovendien een volslagen gemis van begrip der Afrikaanse toestanden, waar b.v. een Boer, in dienst van een Engelsman als wagendrijver, die Brit en een hotelhouder telkens aanspreekt als „Baas".

Allerschandelikst is het boek, waar de schrijver een Boerenvrouw, wier kind door een bom uit een Boeren-kanon gedood is, vreeselike godslasteringen laat uitbraken tegen een Engelse dokter.

Maar geen blad in Engeland heeft protest aangetekend tegen de geest, die dit boek ademt; de geest, die ALTIJD de vijand en onheilbrenger van Zuid-Afrika is geweest.

Dat is 't ergste van al.

En toch was er volop reden geweest voor zulk een protest.

Op blz. 140 toch lees ik in een gesprek tusschen de Kolonel — dat is Baden Powell — en de „Dop-doctor":

„Een massa Boeren, goed gewapend en doorvoed, hoewel onvoldoende gewassen, trekken zich aan alle kanten samen.... Tien duizend Boeren, ruw geschat, en ongerekend de Kaffers, die zij tegen ons gewapend hebben."

Op blz. 80 zegt de kolonel tegen de moeder-overste van 't convent, dat dit net zo goed als het hospitaal onder bescherming der Rode-kruis-vlag zal zijn. „Maar de Boer is niet ridderlik. Hij ziet er niet tegen op, vrouwen of zieken te doden, en evenmin eerbiedigt hij met een enigzins nauw geweten de konventie van Génève. Elk voorwerp dat boven de horizont uitsteekt, is goed genoeg om er op te schieten en de Rode-kruis-vlag heeft hem vaak geholpen om de afstand te vinden."

Op blz. 228 komt zoo'n zelfde geval nog eens voor.

„.... Ongeveer anderhalve mijl van de stad was het vrouwenlager, dat niet zelden, ondanks de Rode-kruis-vlag, bezocht werd door het bomvuur van de vijand" (d. z. de Boeren).

Op blz. 223 schiet de Boer-artillerie — natuurlik Duitsers (die toch moeilik kunnen beweren, dat zij niets van de konventie van Génève afweten), zegt de schrijver — met brandbommen op het nonnenklooster.

Maar ik eindig met 't aanhalen van deze gevallen. Zo komen ze bij tientallen voor in dit 671 bladzijden dikke boek.

Ziehier een beschrijving van een Boer op blz. 28. Een Engelsman, die met zijn vrouw per wagen over het veld rijdt, ziet eerst zijn vrouw sterven, begraaft haar bij een Boerenwinkel, die door een Engelse deserteur Bough gedreven wordt, en sterft dan zelf. Het volgende gesprek ontspint zich tussen Bough en de wagendrijver, de Boer Smoots Beste.

— Bough: Je baas is gestorven, zooals mijn vrouw en ik gedacht hebben.

— Smoots Beate gromde in zijn keel: Hij was mijn baas niet, de verdomde rooinek! Ik reed voor hem omdat hij mij betaalde, dat is alles. Hij is me nog loon schuldig ook, — en hoe zal ik dat nu krijgen, nu de heiden naar de hel is?

— Smoots, zelf een volslagen heiden, die geregeld dronken was, niet alleen in de week, maar Zondags ook, was er heilig van overtuigd dat de Engelsman naar de hel was gegaan.

Bough doet dan een voorstel en — „de dikke lippen van de Boer vertrokken zich tot een grijns, die zijn vuile groen-gele tanden liet zien" — en als Bough zijn voorstel verleidelik maakt, „beginnen Smoots' varkensogen te tintelen en rond te zien, naar de zoldering, naar de vloer, overal behalve in die van Bough. Hij spuugt...."

— Boer-rechtsgeleerden zijn slimme schelmen, zei Smoots Beste in een zwakke poging om oorspronkelik te zijn.

Later komt Smoots een Engelse sergeant tegen, die hij ook als „Baas" aanspreekt en die tot hem zegt: „Waarom? Vervloekte Afrikaner dievenpak, denk je dat ik niet weet, dat jij die wagen en dat span ossen gestolen hebt."

En daar Smoots — evenals alle Boeren, volgens de schrijver — een lafaard en een dief is, zegt hij niets, maar zweet hij van pure angst.

In het vrouwenlager bij Gueldersdorp (Mafeking) ziet (blz. 296) de „Dop-Doctor" een dikke tante in een vuil katoenen nachtkleed en een kapje aankomen met een koperen pan in haar hand.

— „Ben je daar eindelik? De Hemel zij gedankt! Ik voel me hier vreeslik, vreeslik ellendig", gromde ze, en legde haar vette vrije hand op de aangedane plek.

— Wat scheelt er aan tante?

— De groote tante stoof op: Wat er aan scheelt? Alsof een dokter me dat niet moet vertellen! Maar de Engelsen zijn echte duivels met hun eeuwig vragen. Ik heb zoo'n draaierig gevoel onder mijn voorschoot en ook nog pijn. Het is gisteren met middageten begonnen.....

De dokter zegt dat 't komt van het koken van groenten in zoo'n vuile pan.

„Hoe?" Het groote slappe gezicht onder de wijde kap werd als een Afrikaanse zonsondergang. Zij streelde de koperen braadpan, die rijkelik versierd was met kopergroen en vet, dat zich op de bodem in tijden had opgehoopt."

Zoo zou ik kunnen voortgaan met aanhalen. Het zij echter genoeg om de geest van dit boek te kenschetsen.

Pas is nu weer een werk van dezelfde soort verschenen: *The Rod of Justice.* Dit is geschreven door de twee dames Askew. Hierin wordt beschreven de strijd om een man tussen het Boerenmeisje Keziah, plomp en zwaar, met een grof besneden gezicht en die alle vrouwelike bevalligheid mist, een natuurkind, in staat tot de felste liefde en haat, — en een beschaafd, slank, verfijnd, teer, Engels meisje, Ivory Crighton.

Behoef ik bij deze beschrijving der hoofdpersonen nog iets te voegen om te laten zien, hoe dit boek geschreven is?

Het walgt mij.

Wanneer ik zie, dat binnen korte tijd twee zulke boeken in Engeland verschijnen en algemeen gunstig beoordeeld worden, dan begin ik te vrezen, dat zij er sedert 1898 niet veel op vooruit zijn gegaan in Engeland. Ook toen werden dergelijke boeken, waarin de Boeren aldus werden afgeschilderd, met graagte gelezen.

Tans beleeft de „Dop-Doctor" in enkele weken een derde druk.

Een der vroegere, onder Gen. Hertzog's administratie ontslagen Engelsche school-inspecteurs, de heer Fraser, is uit Engeland teruggekeerd, om het oprichten van vrije Engelsche scholen in in den Oranje Vrijstaat organiseeren.

Van af 1 Juli j.l. is *De Kerkbode*, het te Kaapstad uitgegeven orgaan van de N. G. Kerk in de Kaapkolonie, het officieële kerkblad der Ned. Ger. Kerken in de Kaap-kolonie en den Oranje-Vrijstaat en van de Ned. Herv. of Ger. Kerk iu Transvaal. Redacteur is Ds. J. du Plessis. Het blad verschijnt iedere week.

ALPHABETISCHE LIJST VAN IN HET AFRIKAANSCH MEEST VOORKOMENDE AFWIJKINGEN VAN HET NEDERLANDSCH.

A'end, aand — avend, avond.

almal, alger — allen.

an — aan.

Baing, in de Kaap-kolonie gebruikelijke vorm voor **baia**, baje, enz. = veel, zeer. De Portugeesch-Maleische oorsprong van dit woord is duidelijk.

barbaar, bij voorkeur gebruikt van kaffers.

Ch, dikwijls geschreven als **g** (zie aldaar).

D, op 't eind van een woord, valt veelal weg; steeds in veel voorkomende woorden.

die, ook voor het bepalend lidwoord voor alle geslachten, enk. en m.v. Anderen onderscheiden tusschen *di* (lidw.) en *die* (voorn. w.)

dis, d'is — dit is, het is.

dit, voor het pers. v. n. w. het.

drâ, gedrâ — dragen, gedragen.

G wordt scherp uitgesproken. In sommige deelen van Transvaal echter (vóór aan een woord) zeer zacht en eenigszins een *j*-klank aannemend. Tusschen twee klinkers wordt de **g** dikwijls verzwegen: *tegen, regen* wordt *te'en, re'en* en bijna uitgesproken als *teen, reen*; *hagel* wordt *ha'el*, (bijna *haal*); *kogel, ko'el* (soms = *koel*); *wage(n)* wordt *wa'e(n)* en verder nog afgeslepen tot *wâ*, zooals *zeggen* — *zê, leggen* (liggen) — *lê, dragen* — *drâ, spiegel* — *spiel*, enz.

genitief (de) wordt in de spreektaal steeds, in de schrijftaal doorgaans omschreven, met het bezitt. v. n. w. zijn, geschreven z'n, se (toonloos) b. v. Piet se tante, zelfs: ma se boek.

Hê, zie **het**.

het, eenige vorm voor alle getallen en personen, tegenw. tijd, en infinitief van het werkwoord hebben.

hul, hulle, persoonlijk en bezittelijk v. n. w., 3e persoon meervoud.

hom — hem.

Is, eenige vorm voor alle getallen en personen, tegenw. tijd, van het werkwoord zijn.

Je, als verkleiningsuitgang dikwijls (vooral in de Kaapkolonie) **jie** uitgesproken en geschreven.

julle, pers. en bezitt. v. n. w. 2 pers. meerv.

Klip — (natuur)steen, rots.

Lê — liggen, leggen (infinitief, enz.) Zie **G**.

Mekaar — elkaar.

morre, môre — morgen.

mij, zie **N**.

N als buigingsuitgang en verder als slot-medeklinker van toonlooze (soms ook betoonde) uitgangen vervalt.

ne's — net als.

nie — niet. In het gezegde in de ontkennende wijs verdubbeld: ik het nie gesien nie.

Ons — wij.

ou — oud. Voor, en vastgekoppeld aan, een woord, dikwijls als aanduiding van hartelijke gemeenzaamheid of aanhankelijkheid.

plaas — mv. plase; plaats = hoeve. De **t** vóór de **s** is weggevallen; *plaas* staat ook voor: *in plaats van.*

pêrd — paard; mv. dikwijls pêrre.

S — de Nederlandsche **z** wordt steeds scherp uitgesproken en veelal ook **s** geschreven.

se, zie **sij**.

sê — zeggen (Infinitief, enz.). Zie **G**.

sk — steeds voor sch, waar in 't Nederlandsch de ch wordt uitgesproken.

so — zoo. **so's** — zooals.

sij, zie **N**.

T, zie **D**.

V — wordt òf verscherpt tot *f* en dan soms ook *f* geschreven, òf verzacht tot *w* en dan veelal *w* geschreven; dit laatste in den regel, als de *V* staat tusschen twee klinkers: *gawe, geblewe, lewe, geskrewe*, enz. = *gave, gebleven, leven, geschreven*, ook in woorden als *sterwe, verwe*, enz; of valt weg: *avond* (avend) wordt *a'end* (*aand*), *over*: *o'er* (*oor*) enz.; *geven*: *gee*.

ver (v͡'r) — voor; de *e* is toonloos, wordt ook *i* (vir) geschreven.

vlei (vallei) — laagte, waar in regentijd het water blijft staan.

W, zie **V**.

wat, ook in plaats van dat, die (betr. v. n.m).

Z, zie **S**.

(Deze lijst zal van tijd tot tijd worden aangevuld).

Mercuur-Stoomdrukkerij J. H. de Bussy, Amsterdam.